

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

350 תל אביב
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: ביאור קללותיו של רב

(המשגיח רבי שלמה וולבה זצוק"ל סיפר, שבהיותו בחור הגיע מגרמניה ללמוד בישיבת מיר, כאשר המשגיח בישיבה היה רבי ירוחם זצ"ל. ביום שישי הגיע לבית המדרש לקבלת שבת, והנה הוא רואה אדם אחר מכובד, בעל הדרת פנים מיוחדת נכנס לבית המדרש ומתיישב במקומו של המשגיח. כיון שהיה חדש בישיבה, הבין שכנראה לשבת יש משגיח מיוחד, לא זה של יום חול... פנה לבחור שישיב לצידו והתענין: מי זה היהודי שהגיע לכאן? אמר לו: זה המשגיח, ר' ירוחם, כן כן, כך הוא נראה בשבת, בשבת הוא מקבל פנים אחרות).

לפיכך – אמר הרה"ק בעל השפת אמת זי"ע - שבעת ימי המשתה של חתן וכלה - הדין הוא, שצריך שיהיו בכל יום "פנים חדשות", כמו שאומרת הגמרא בכתובות (ז:), ת"ר, מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה. אמר רב יהודה: והוא שבאו פנים חדשות. כלומר שני אנשים שלא היו בחופה. ובכדי לברך את כל ה"שבע ברכות" צריך שלשה תנאים: סעודה שעושים בבית החתן עצמו, כשיש שם עשרה אנשים, ושתי פנים חדשות.

ופירשו התוספות, שהכוונה "פנים חדשות" כיון שבאים אנשים חדשים זה מרבה שמחה, ולכן ראוי לברך עבורם שבע ברכות. ובענין זה כתבו התוספות כי שבת נחשבת כ'פנים חדשות' על פי דברי המדרש "מזמור שיר ליום השבת, אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה, התם נמי מרבין לכבוד השבת בשמחה ובסעודה". ומבואר בדבריהם שבשבת שיש ריבוי שמחה אין צורך בפנים חדשות.

וכך נפסק להלכה, שבת - חשיבא פנים חדשות, ולכן מברכים שבע ברכות בבית החתן אף שאין שם פנים חדשות, כל שיש שם עשרה גדולים. אבל בסעודה שלישית אין לברך שבע ברכות, אף בבית החתן, אלא אם כן יש שם ב' פנים חדשות (יביע אומר חלק ג' אהע"ז סימן יא אות ד'. וחלק ו' אר"ח סימן כ"ח אות ו').

אבל השפת אמת נותן הסבר חדש מדוע בשבת אין צורך בפנים חדשות, כי בשבת מקבל כל אדם מישראל מאור פנים אחר, וממילא כל אחד ואחד הריהו "פנים חדשות".

על פי זה יש לומר כיון שישתי פגמה בקדושת שבת של בנות ישראל ובמאור פניהם, לכן נענשה שצמח לה קרן על פניה.

והנה מצינו כי תלמיד חכם נקרא שבת (זוה"ק פרשת צו דף כט:). ולכן כאשר חשב רב שקרנא פגע בכבודו, הרי זה כפוגע בכבוד שבת, לכן ראוי להיענש שתצמח לו קרן בפניו בדומה לושתי שנענשה בצמיחת קרן על ביזוי כבוד השבת.

הגמרא בשבת (קח.) מספרת: שמואל וקרנא היו יושבים על שפת נהר המלך וראו את מימי הנהר שהיו מתרוממים לגובה מחמת הגלים, והיו עכורים. אמר שמואל לקרנא: גברא רבה קאתי ממערבא וחייש במעיה והמים מתרוממים לקראתו לקבל פניו, ולעשות מחיצה שלא יראו מתי שהוא מתפנה. "זיל תהי ליה אקנקניה" כתב רש"י: הריח בו בקנקנו אם יין הוא או החמיץ. אזל ומצא את רב. הבין קרנא שהוא כנראה אותו אדם גדול שבא בספינה, והחל לשאול אותו כמה שאלות בענייני הלכה. לאחר שסיים שאלו רב: מה שמך? ענה: קרנא. אמר רב לקרנא: יהי רצון שתצא לו קרן בעינו. (הבין בו שלנסותו בא, רש"י).

לסוף, הכניס שמואל את רב אל ביתו, ומכיון שהיה רופא ובקי בחכמת הרפואה, האכילו פת שעורים (שמביא לידי שלשול), וכסא דרהסנא, והשקהו שכר ולא הראה לו היכן בית הכסא, כי ידוע שהאיפוק טוב עבורו וירפא אותו. אבל הוא לא אמר לרב שכוונתו כדי לרפאותו, ולכן טעה רב וחשב כי כוונתו לצערו, ולכן רב קילל את שמואל: מי שציערני לא יעמדו לו בני. וכן הוה שלשמואל היו רק בנות ולא בנים (לאחר מעשה, משנודע לרב ששמואל התכוון לטובתו, רצה רב לפייסו על שקיללו, ועל כן כיבדו מאוד כיעו' בבא קמא פ:).

ויש להבין מדוע קילל רב את קרנא שתצמח לו קרן בעינו, וכן מדוע קילל את שמואל שלא יהיו לו בנים?

ונראה לומר, כי מצינו אצל ושתי שצמחה לה קרן, כמו שכתב רבינו בחיי בספרו כד הקמח (ערך פורים) לבאר את דברי הגמרא במגילה (יב:): שאומרת שצמח לה זנב שהכוונה היא לקרן בפניה, וז"ל: "תנא בא גבריאל ועשה לה זנב, והוא יתרת בשר שנעשה בפניה לפי שעה בדרך הנס". ע"כ. כלומר שזנב הכוונה היא לקרן שצמחה לה על הראש.

ויש להבין מדוע נענשה בעונש זה?

הגמרא במגילה (יב:): שבמידה שאדם מודד בה מודדין לו, מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת. ע"כ. כלומר, ושתי פגמה בקדושת שבת של בנות ישראל.

והנה, כתב בעל הטורים (פרשת ויקהל) לבאר את הסמיכות של "ויקהל משה" לסיום הפרשה הקודמת לה, המדברת על קרני ההוד בפניו של משה. לפי מה שאמרו חז"ל במדרש (בר"ר יא, ב) על הפסוק "ויברך אלהים את יום השביעי" - ברכו במאור פניו, "אינו דומה מאור פניו של אדם בשבת כבחול". לכן נסמך "כי קרן עור פניו" לפרשת השבת...

גחלי אש

דברי חיזוק והתעוררות המעוררים את לב האדם לעבודת ה'

א. כתב בספר מסילת ישרים וז"ל: כי השלימות האמיתית היא רק הדביקות בו יתברך. עכ"ל. ורשב"י העיד על עצמו (זוה"ק פרשת האזינו דף רפח.): כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטרנא ביה בקודשא בריך הוא.

ב. כתב הר"ן בדרשותיו (דרוש שישי): כי מי שכוונותיו דביקות בש"י, גם כשהוא מתעסק בדברים המונים – בענייני העסקים והקניינים, עובד השי"ת עבודה גמורה. ומי שאין כוונתו דביקה בשי"ת, גם כשהוא חושב לעבוד את ה', הוא ממרה אותו. עכ"ל.

ג. ידבק עצמו בבורא יתברך ויבקש דבר מצרכי הבית, או שיעשה דבר או ידבר באותו הדביקות, אע"פ שאינו צריך לעשות ולדבר, כדי להרגיל עצמו אפילו כשיעשה וידבר דברים גשמיים שתהיה מחשבתו דבוקה בו יתברך, ושיהיה רגיל בדביקות באותה שעה, וזה כלל גדול (צוואת הריב"ש – הוא הבעש"ט, אות פ"א).

ומובא בספרים בשם הבעש"ט זי"ע, על האדם להיות בדבקות עד שלא יצטרך להתיישב שמלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו, אלא יראה תמיד את השי"ת בעיני השכל ויהיה לו לאדם כאילו אור אין סוף מקיפו וכאילו הוא גנוז באור האין סוף ואור דשכינתא קדישא.

כתב המהרר"י בשערי קדושה (שער ב'): וכאשר יתנהג ויורגל יותר בזה עד אשר יוסר מעליו כל מידות רעות לגמרי ולא יתאוה להם נפשו כלל, ויקנה המידות הטובות בקנין בטבע, ולא יצטרך ללחום עם היצר הרע, כי גופו ונפשו היסודית מנוקים מכל סיג החומר, אזי יתלבשו בו ארבע אותיות הוי"ה ויהיה כסא קדוש למרכבתו יתברך. עכ"ל.

כתב בספה"ק מאור ושמשי (פרשת ויגש) וז"ל: אך מידת הכנעה קשה להשיגו מחמת הסתת היצר הרע המסיתו להיות חושב עצמו שהוא בעל מעלות ומדריגות ומנשאו ומגדלו ומרומם אותו במחשבתו, על כן צריך פעולות יתירות לבער היצר הרע ומחשבה זו מלבו ובהיותו בא להכנעה אזי ממילא הוא מופשט קצת מגשמיות, כי הגאות והתנשאות הוא מחמת הגשמיות ותאוות עולם הזה, אך בהיותו בא למידת הכנעה וחושב עצמו לאפס ולאין אזי מופשט הוא קצת מגשמיות וכל אחד כפי גודל הכנעתו אזי יותר ויותר מופשט מגשמיות ונשאר ברוחניות ואז מתדבק עצמו בעולמות עליונים ונעשה מרכבה לאותו דבר המושך על עצמו היינו הכנעה.

וזה הוא פירוש המאמר: "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם הניחו מוטב ובאם לאו יקרא קריאת שמע וכו' יזכור לו יום המיתה". ונוכל לומר מפני מה דוקא יום המיתה, וח"ו שיבוא בו עצבות כי כבר הפליגו בו בגנות מדה זו. ועל פי דרכינו כך הוא פירוש, שיהיה רואה את הנוול ויעמוד על סוף דבר שיהיה מוכרח לבוא לפירוד היינו לפירוד הנשמה ההיולי מגוף הגשמי, זה הוא סוף כל אדם להיות הנשמה מופשטת מהגשמיות, לזאת יראה תיכף בעודו בחיים חיותו לבוא למידה זו, היינו להפשיט עצמו מגשמיות עולם הזה וישאר אצלו רק הרוחניות לבד, ואז יהיה מדובק בעולמות עליונים וינצל מיצר הרע הרוצה להחטיאו. וזה ידוע וראיתי כן מצדיקים גדולים שבהיותם מדבקים עצמם בעולמות עליונים והמה מופשטים ממלבושי גופניות והשכינה שורה עליהם ומדברת מתוך גרונם ופיהם מדבר נביאות ועתידות ואותם הצדיקים עצמם אינם יודעים אחר כך מה שהיו אומרים כי המה דבקים בעולמות עליונים והשכינה מדברת מתוך גרונם.

בדרך זו נבוא ונבאר מדוע קילל את שמואל שלא יהיו לו בנים. כי מצינו קשר ושייכות בין שבת קודש לבנים, כדוגמא, הגמרא בשבת (נג:): הרגיל בנר הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים. הגמרא בשבועות (יח): אומרת: כל המבדיל על היין במוצאי שבתות, הוי"ן לו בנים זכרים... רבי יהושע בן לוי אמר: בנים ראויין להוראה. וכן כתב המשנה ברורה (סימן רנ"ו סק"ב) בענין לזרז על שמירת שבת וז"ל: נכון מאוד שימצאו אנשים המתנדבים בעם לילך ולזרז בכל רחובות קריה ע"ד סגירת החנויות והדלקת הנרות, וכעת נמצא כן בכמה עיירות גדולות חבורות קדושות המיוסדות על השגחת השבת ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים, ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במצוה זו לבנים גדולי ישראל. ע"כ.

ובש"ת משנה הלכות (ח"ח סימן קמ"ו) מובא: לאחר פטירת הגאון האדר"ת [רבי אליעזר דוד רבינוביץ תאומים זצ"ל] הופיע הגאון רבי בן ציון יאדלר זצ"ל לפני הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, ואמר לו, כשהאדר"ת הגיע לירושלים קיבל על עצמו לממן ולחזק את העירוב בירושלים וזאת בגלל חשש שמא כשהיה רב בחו"ל מעל בממון הציבור ואשר התקנה להשיב, היא על ידי צרכי רבים, וכך עשה במשך כל הארבע שנים שהיה חי בירושלים, אולם עכשיו כשנפטר אין מי שיממן את העירוב.

מכיון שהיה הסכם בין שתי הקהילות האשכנזים והספרדים שכל ההוצאות בצרכי הקהילה ישתתפו חצי חצי, פנה רבי שמואל לראשי העדה הספרדית וביקש מהם להשתתף במחצית ההוצאות, ואכן בתחילה הסכימו לכך אבל לאחר מכן בגלל חלק מהאנשים שסירבו, הדבר לא יצא לפועל והוצרך רבי שמואל לקחת רק מהקהילה האשכנזית (כנראה בגלל שהספרדים לא סמכו על העירוב לכן לא רצו לממן אותו).

ומסיים שם: אותם אנשים שמיאנו להשתתף בהוצאות העירוב, רובם ככולם, בניהם נעשו מחללי שבת.

ויש לבאר ולומר מה השייכות בין שבת לנחת מהילדים, כי מנוחת שבת, איננה רק מנוחה של הטענת כוחות לשבוע חדש, אלא היא "מנוחת שלום השקט ובטח", היינו כבן הנמצא אצל אמו, אוכל ושותה ממנה, ישן לידה ואין לו כל דאגה, כך צריכה להיות הרגשתו של כל יהודי בכל שבת קודש רגוע ושלו כאילו כל מלאכתו עשויה.

ממילא מי שמתנהג בשבת כבן אל אמו, זוכה שגם בניו יתנהגו עמו כבנים אל אביהם, וזוכה לנחת מיוצאי חלציו. אולם מי שאינו מתנהג עם השבת כבן אל אמו, מידה כנגד מידה בניו לא יכבדו אותו.

לפיכך כאשר חשש רב ששמואל פגע בכבודו, ותלמיד חכם נקרא שבת, והפוגע בשבת נפגע בבניו, לכן הענישו שלא יהיו לו בנים.

קו השיעורים - להתענג בתענוגים

0772618021